

Reis naar Corsica, 1639

1
Noch Enige Raeder Verlainge van
Corsica Ende van Onse gedaen reys
Naer Ende Opt Voorst Eylant
Wij sijn hier te genue / Ende galay yegady / Ontrent
smiddaegs / met stiltse / Ende sanderondavegse tot port
fedeu gecoomen / Ende die daeg daer gebleven / sanderon
davegse ontrent des Middavegse / soo sijn wij gecoomen tot
Sylbornen / Ende daer oock gebleven in die daeg // Enne
van daer vertroch / smorgens gepasseert het Eylant
van Capray / soo dieht dat het volck wt de Galay
met inwoonders Conde sprecker / Op het selve
Eylant sijn goede fortificasij / Ontrent een
jugang daer bequaem selgery Conde loofser / dit
Eylant ^{conestbonster} ~~Ende~~ ^{onder de} ~~naem~~ ^{naem} van Genoua
Ende thijt 60 Myljes van Ligorien / Ende 40 Myljes
van Corsica / alwaer wij des selven daeg aen quamen
waer Naer de Middaeg / Ende aentant yegady

Collectie Aanwinsten, inventarisnummer 729

Stukken betreffende de reizen en ondernemingen van Nicolaas Cornelisz de Witte (genaamd Schapecaes), avonturier., 1612, 1637-1639.

Transcriptie: transcriptiewerkgroep Regionaal Archief Alkmaar, 2012.

Noch eenige naerder verclaringe van
Corsyca ende van onse gedaen reijs
naer ende opt voors. Eylandt

Wij sijn hier te Genua inde galay gegaen, ontrent smiddachs met stilten ende sijn sanderendaegs tot Porte fedre gecoomen ende dien dach daer gebleeven. Sanderen daegs ontrent den middaechs soo sijn wij gecoomen to Lijvorne ende daer oock gebleeven die dach. Snachs van daer vertrocken, smorgens gepasseert het eijlant van Capraije soo dicht dat het volck ut de galaye met d'inwoonders conden spreecken. Op het selfde eylandt sijn goede fortijfijasijen. Omtrent een inham daer bequaem scheepen gonnen looseeren, dito eijlandt correspondeert (???) . Oock (???)e onder de S(*igno*)ra van Genoua. Ende 't leijt 60 mijljes van Ligornen ende 40 mijljes van Corsijca alwaer wij den selven dach aenquamen, wat naer de middach ende aen landt gegaen sijn tot Bastia. Het welck een plaets is daer den Gouverneur Geenderael **Ocste Vijferoy Soome** soude moogen seggen sijne ordijnarij **Besijden** cije heeft/ dien wij gingen vinden/ om met ons brieven in de hant hem de handen te cussen ende ons dienst te presentieren volgens onse ordre om het eijlandt ?gt ienijge plaetsen te besien om die bewooninge ende beplantinge der selver ter aervorderen.

Den heer Gouverneur heeft ons met alle vriendschap ontfangen ende belooft om ons alle behulp te versorgen, soo ense als hij oock gedaen heeft tot ons weederom vertrockens toe. Bastija leijdt aen de oost zijde ende daer het Eijlandt op sijn aldersmalste is. Dese plaets is wel dapper versien met seer stercke fortij fij(?)cacijen ende daer in versie met alles wat van noode is, soo dat de inwoonders seer wel ende gerust moogen wonen.

al is haer

Al is haer stadt onbemeurt, in de stadt sijn veel schoone huysen *ende* het is oock wel volckrijck, die wel fray *ende* gesondt sijn. Dit volck geneeren haer, soo met hunnen **tertanen/certanen** Hargentijnen barcken als sloepen, soo om op vracht als mede doen sij oock haer eygen coomenschap, 't sij naer Roomen, Genua,

Lyvorne, etz. Oock die sommyge een seer groote deel geneeren haer met viskerijen soo als 't in de tijt is, op tenijnen, ansijovis, serdijnje, die der alsdan voor 't landt met sulcken seer grooten overvloet gevangen wort dattet niet en is om te gelooven. Gelijk oock alle andere soorten van vis: soo selvelij, spiegelij, seer schoone dicke tongen; stienbraesem, soo wij se noemen, is een plat breetachtyge *ende* rontachtyge *ende* roodtachtyge vis, ick weet geen beter soort van vis; groote kreeften, ~~ereften~~, crabben, mossels, aan de klippen oesters. Oock groote schilpadden op de zee kant maer cleynder in de ryvieren *ende* op het landt noch kleinder. Voorts alderhande soorten van vis, oock in de ryvieren. Beneffens is 't tenetten, dat is vis als tarbot, seer lieffelijck van smaeck. Tot Bastya kost ordynarij de beste vis het pondt een soldt.

Transcriptieregel ij = j?

[in marge:
Rato 80 soldij
doen een reael
van achten]

Op andere plaetsen, die soo niet bewoont en sijn, en is se niet half soo duer. In somma daer is meest alderleye sorten van vis, alsoowel zeevis als ryviervis alsoo soet *ende* aengenaem als in Hollandt is. Daer is een seeckere vis die sij daer noemen seevelij, die uuttermaten aengenaem van smaeck is, die wel 12 pondt swaer sijn. Al de vis soowel groot *ende* kleyn wort bij de pont vercocht voor de prijs als booven. De voornoemde seevelij wort gevangen in een leege meer. Dese meer leydt 2 a 3 mijlses van Bastya [????] soo datter alsoowel het soudt water in komt als het vers. Dese voors. meer is wel 4 Nederlantschee mijlen lanck.

Een jigelijck

Een iegelijck mach daer in visschen die wil mits gevende 5 per sento ten hondert aende pachters van dese meer. Int midde van dese meer is een eylandt dat een Nederlants mijl indt (ront) groot is, ende 't is bequaem om te bewoonen. Als in de meer van Comorij. In 't midde is dese meer reedelijcke diep maer rondom aen de ranten soude men met seer cleijne

costen wel bequaem landt aff maken, doordien dat daer veel droochten sijn. Soo wel om te beseijen, als om te bewijen. Aent suijt ent van des meer comdt een seer schoone rievier vande geberchte aff. Die in zee valt. Over dese rievier leijdt een groote steenen brech die op boogen gemaect is. Inde grootste hetten vande soomer sijn wij er door gereeden met onse paerden. Ende doen wasser noch reedelijck veel water aende geberchte. Tusschen de voorss. rievier ende Bastia daer sijn seer veel schoone landen. Aen de voet van den berch ist wat heuvelachtich. Ende dan to die meer toe ende rievier sijn weederom seer veel schoone effen landt die wel dapper goedt sijn. De een ende de ander leggen onbewoont ende onbebout. Alleenlijck die aen 't hauge vanden berch ~~wonen~~ soo hier soo daer wonen sij en seijen niet meer als sij van noode hebben. Aen de noortsijdt van Bastija isset seer plaijsierich alhoetwel datter wijnich leech landt bij de zee ~~heen~~ heen leijt. Niet te min het is alevewel soo dat de bisschop niet verre van de zee een seer schoone palleijs heeft daer hij resijdeert. Van achter het palleijs soo isset tegen het geberchte aen vertoont sich heel pleijsantich beplandt gelijk oock eenichsins tot aen de stadt toe. Soo dat in de voorss. plaets op de heuvelen ende in 't hauge van de bergen oock beplandt is soo met wingaerden als geboomten, dat meest olijffen zijn, daer de tiende paert niet aff bebout ende is door die dat het volck van die hoeck meest ter zee haer genereren. Aen de westsijde van Bastija ~~va~~ tot Sant Florencija is 60 mijltjes ter zee ende 7 mijltjes te lande, is mede beplandt met olijven, castangen, wingaerden, etcz. Maer 't is mede als vooren veel leege landen, ende gebreck van volck daer nochtans dit volck kloeck ende naerstich genoegh sijn. Maer generen haer met de landen te bouwen ende oock branthoudt op Genua te vaeren. Oock met visscherijen.

visscherijen ende andersins. Ende sij hebben daer oock schoone landen om beesten te weijen, ende oock te beseijen die daer in overal onbebout leggen, door gebreck van volck als vooren.

Tot Bastija sijn seer schoone cloosters. Een van de orde van Santa Fransiscus recoleta, ende een coleege van de paters van de Societeijt die daer **doctrijmeeren** ende oock noch andere diverse cloosters. Ende opt smal endt naer

Cap de Cors toe sijn oock cloosters van de orde van Santa Augustijn. Noch een seer schoon klooster van de Pat~s van de Cappesijnen, het welcke leijt aende west wech als men over de berch wil gaen naer Santa Florencija, als wij gesejdt hebben.

Bij Santa Florencija 7 mijljes van Bastija leijt een meer die inde soomer heel drooch leijdt ende is goet bruijne rulle grondt. Het is seer licht drooch te houden. Dese meer beneffens andere hoogelanden ende heuvelen die met groote quantiteit sijn, ettelijcke mijltjes in 't rondt leedich ende onbewoondt sonder iemans profijt vruchteloos blijven leggen.

Soo dattet schijnt dat dese voorss. meer bij wijlen een quade lucht bij brengt. Het seer gemackelijc voortecoomen is. Soo dat men der als dan seer aengenaem sullen coomen wonen, ende te liever door die bequaemheijt van een seer schoone zeehaven die daer leijt.

Ende dat wel verseeckert met een rijale fortijfijcasijsij dese leijdt om het landt ende de visschers wel te bewaeren. Alsoo der veel vis is gelijk is ~~gelijck~~ aen oostsijside. Hier van daen tot Kalvij is te water 60 mijltjes ende te landt ruim half soo veel weechs, want men can der in een dach reijsen, ende 't is goeden wech. Onderweegh aen de zee soo bevonden wij 't meest oock onbewoondt ende wilt. Alwaer het geheel jaer door een seer goede ende gesunde lucht is.

Ontrent Calvij leijt een goet partij lants van 7 : 10 9 : 12 mijljes langh, ende 't is ontrent half soo breet, ende 't sijn soo lage heuvelen, wat vlachachtich. Daer sijn oock valeijen ende 't is seer goedt landt, ende is oock verwildert met braemen ende steeckelbos, doch niet al, want ~~het~~ op sommijge plaetsen draegt gras ende andere cruijt

van

[in marge: Nota:
5 mijljes is
1 Neerlandts
gereeckent]

Van Calvy tot Cyatis, is oock het selde ontrent 60 mijljes *ende* 40 mijljes te lande. Maar altoos een quade wech, soodat men meest te water ~~gaed~~ vaert, tot Cyants is oock een coleege van de paters van de sositteyt, is oock een seer goede seehaven, oock treffelijcke viskerijen *ende* daer bij een seer stercke

reale fortyficasye, die seer gelijk is als die van Calvya, daer meer als 1000 huysgesinnen soude comen wonen tusschen beyen *sijn* oock veel schoone landen *ende* heuvelachtich, alle onbewoondt *ende* weynich bebout. Van Cyans tot Bonifacyus is reedelijck goede lucht, is oock ontrendt 40 mijljes onderweegen beneden de *bergen*, al mede onbewoondt *ende* weynich bebout daer *sijn* oock groote landen, *ende* heuvelen mede als vooren de stadt van Boonifacyus leydt recht tegenover Saerdienjen, op een hoochte *ende* daer is 't ~~seer~~ *ende* seer wel bewoondt, d[a]er *sijn* meer als 4000 sielen in, *ende* 't is seer braeff volck oock ter zee.

[in marge: Nota dite moet bijgevoocht worden bij de stadt van *Santa Florencia*]

After de stadt van *Santa Florencia* leydt het selfde clooster van *Santa Florencia* waer het selfde lichaem heeft geleege*n*, daer de oude *vermaerde* stadt van Borgodes geleege*n* heeft waervan de ruynen noch te sien *sijn*, de borgers van Bastia hebbe[n] daer eenige wijngaerden *ende* hooven om die playsantich-*heyt* van die plaets, dit volck van Florencia *sij* willen gehouden *sijn* voor Genuesen *ende* voor geen Corsesen. *Sij* hebben meer preveleegien als eenige inwonders van het eylandt.

[in marge: dus veer Florencia]

Bij de stadtsmueren van Boonifacyus daer loopt een rievier die uut de geberchte aff comt, *ende* maeckt recht voor de stadt een schoon treffelijcke haven daer goet getal scheepen in connen leggen sood dat tegens die stadt over aen de andere sijde van de haven een gewenste plaets is om de stadt te *ver*-grooten, alsoo doende soude de scheepen connen in de stadt leggen, aengesien dat dit nieuwe werck niet *en* behaest geslooten te worden, het landt ontrendt de stadt is effen, doch naer de geberchte toe wat heuvelachtiger, het welcke de
inwoonders

inwoonders meestal beplanten met olijfboomen

als met wingerden doch meerder olijven. Ontrent de stadt op het hooge landt is alsmede heuvelich, doordien dat tusschen beyde de eylanden, te weeten tusschen Sardynien ende Korcica, harde winden vallen. Daerom soo governere sij de wingaerden op de aerde neder sonder latten ofte stocken als in Spanien. Het landt is steenachtich, wel bequaem om oly *ende* wijn voort te ~~be~~ brengen, maer niet wel voor granen.

D' inwoonders van dese stadt gaen altemet tegen die Turcken. Sij halen goede buyt. Van dese stad vaert men haest *ende* voor een cleyn geldt over naer Sardynien, datter 10 mijljes aff leyt. Alhier soo is de visscherije heel slecht *ende* sij hebben soo in der advent als in de vasten seer veel vis van buyten van doen.

Van dese stadt tot Porte Veetsye is ter zee 30 mijljes *ende* te landt 18 mijljes. Porte Fecye is een seer schoone haven, 5 mijljes in 't rondt groot, diep *ende* goet, seer bequaem om groote schepen in te lootseeren. Rontom heel *verseeckert* hieromtrent 30 mijljes in 't langh, soo leytter veel treffelijcke landen om te beseyen *ende* te bemeyen *ende* om beesten op te weyden, daar was 't alreede in overvloet van schoon gras; het is seer schoon *ende* goet landt, soo cleyic, morassich als gemeen landt *ende* aen de ande sijde ~~leydt~~ rontom de haven, in groote quantityt, vlacke waylanden die mede onbewoont *ende* onbeboudt leggen, *ende* 't isser overal een gesonde *ende* aengename licht *ende* soo hier soo daer met cleyn geboomte die in 't wilt wassen. Hier sijn oock seer veel oolijffbomen, orangen, willigen, vijgen, nooten, garosselboomen ofte vyerenhoudt; in deversche plaetsen con je dese boomen vinden.

Van Porto Veetsye naer Aleecya toe ~~gaen men~~ volgen tusschen de bergen *ende* de zee gelijke heuvelen lans de voet van de geberchten *ende* dat ruim de derden deel van de wech die in 't geheel gereeckent wort op 60 mijljes, des andere tweederde paerten off oock daeromtrent. Soo leyt het landt

soo van

soo van Fomorbo als Kroosonuu, *ende* noch een ofte 2 andere plaetsjes aen het hangen van de leechte van de zee aff 6 tot 9 a 10 mijljes toe, daer haer de bergen *ende* oock de zeekust uut *ende* in strecken. Dit landt is in

alles seer schoon gewenste landt *ende* meestal onbe-
boudt *ende* onbewoondt leyt. Daer sijn noch eenyge
morassen in die men veel door het gansche landt vint
ende daer loopen oock *verscheijden* ryviertjes die aff-
loopen tot in de zee toe, waeronder drie ofte vier
alsoo ick *verstaen* hebbe connen begrijpen, de consyde
rasye sijn. Dese soo soude wij se slooten, graften aff con-
nen maken *ende* met gemack het water ophouden. Die
wateren connen soodanig gesteldt worden dat men
dese plaetskens vaersaem soude connen maken. Met
dit *voorseide* werck soude men het geheele landt
connen doorwateren dat het gewaes in de hetten
niet en sal verbranden *ende* hetselfde vruchtbaer-
der *ende* aengenaem maken, alsoo hiermede een seer
groot quantiteit sijn soowel drooge als morassen
meer als de drie vierde paerten onbeboudt blijven
leggen. *Ende* het is altemael onbewoondt tot aen den
voet van de bergen toe, *ende* alle dese met de *voorseide*
leege landen grijnsen aen den anderen soodat de een den
ander het water soude connen toesenden *ende* elck
anderen helpen ~~noech~~
noch benefens aen de noortsijde. Op dese
plaetsen daer loopt een seer schoone rievier die
is vygabel van meer als 5 mijljes toe in 't gebercht
alwaer seer schoone bossen rontom dese rievier
die beset is met ontallijcke groote boomen van
alderleije vruchten die in 't wilt wassen.
Dese rievier valt in de zee omtrent een
Nederlantse mijl beneden Aleerija ~~om se in de~~
ende is heel nauw omtrent de zee *ende* is van binnen
in 't landt heel wijt als de Tyber bij Pontus.
Van dese rievier alsoo de mondt *verdoocht* is het
welcke seer licht om te helpen is, soo soude men
seer wel bequamelycke *ende* *verseeckert*, daer
een groot getal van middelbaer scheepen daer
in connen brengen. Oock isser alreede gewe-
nste plaets voor de scheepen uut *ende* in te loopen
ende voor alle visserijen voor degeen die 't
voor de handt

[2 bladen transcriptie ontbreken]

Benoorden die *voorseide* tweede hooghten van de stad
van Aleerya recht over ten noorden grijnst het oude
Over maer de see haven van Dyana, daer benefens leydt een
schoone meer die mede de meer van Dyana heet
het welcke is oock als porte Seetye 5 mijljes

int rondt groot dese voortseide meer vindt men alder
leye soorten van vis soo wel zee als verse vis
ende in overvloet van schoone oesters, ja meer
naer advenandt als inde zee alhoewel dat de zee
kuste tot voorbij Portefecie groote meennichte
van visscherijen bevonden worden als tot Aleerya
wij hebben der self op geweest ende soo behouden begat
ver datter in sommyge tijden vandt jaer tusschen
dese eylanden seer goedt proofijt te doen valdt int
visschen van bloetrael die der seer goet *ende* root
valt, bij groot quanteteyt.

Oock soo isser in sommege tijden vandt jaer tusschen
dese eylanden heel goedt proofijt te doen
aende leege landen van Aleerya ontrent de zee is
noch een mertjen soo vol oesters *ende* alderleye vis
geelijck inde meer van Dyana *ende* des swinters soo
sijn daeromtrent een ongelooffelijcke meenichten
van reygers, soo dat se de visschers meede in souden
daer is oock een groote meennichten van ansyoves
offte sproten de toonijnen worden daer veel gevan
gen ende veel andere soorten van vis.

Beginnende van de voet vanden berch Noor: U: aen daer
sijn de bergen wel 8:9:10: mijltes vande zee soo heu
velachtich als schoone hooge landen ende leege landen
al wildt *ende* woest met bramen, stekelbos ende ander
kreupelbos, oock geheele heyen, daer staen oock
veel groote boomen, daer ende op veel plaetsen door het
landt, sijn oock heel veel kurckeboomen, daer
niemandt vande voorseide boomen ofte landerijen
proofijt van heeft.

30 Mijljes van Aleerya landt waert in isser een
fraye plaets, is genaemt ~~Est~~ Corte Pampa
daer den bisschop des soomers sijn resydenye houdt
~~15 daer vandaen~~

[2 bladen transcriptie ontbreken]

nu gaende **over** de voorschreven steenen wech naer
Batya daer wij noch ... 8 mijllen af waren daer
wij aryveerden omterndt de naer middach laetende
onse paerden ende convoij voor de poorten van 't
casteel soo sijn wij binnen gegaen bij de
vrouw die ons als vooren seer vriendelijcken
heeft verwelkomt, **en** ons afvragende hoe dat
ons de plaetse en gelegentheijt, ende de natuer
der lande al aenstonds, wij hebben sij
... geantwoordt dat se ons seer wel aanstonden

ende datter gelegentheijt genoeg waer ende
mensen ende beesten te acommanderen, ende oock het
landt wel te bij soo de

reapublijcke van haerder sijde wilde verleen
soodanijge **rondijcijn**s ende octroij als over al
ordynarij gebruijck is daermee soo een saeck bij
der handt neemt, sijn Excelencije verseeckerde
ons dat wij 't soude vercrijgen al het geen dat
reedelijck ende billijck soude comen bestaen ende
naer veel soete discoersen dat wij met malcanderen
hadden, hebben wij onse afscheijt van sijn Excelencije
genoomen ende sijn naer onse logement gegaen
om te rusten.

Ende sijn daer 4 dagen gebleeven besienende de omleggende
plaetsen, noch al meer ende meer gelijk wij oock
meerder informeerende in sonderheijt van een waerdij
ge pater reiktoor van die soosyeteijt die tot Bastia
burgers, die hebben ons van alles onderrecht hoe dat
de eetbaerwaren ende andere lijftocht soo om te eeten
als om te gebruijcken.

Noota ... **eersten** een paerdt die heel goet is cost sij coop
29 **realen** van achten een ... ordinaris paerdt a: 12
a: 15 stucken van achten een koebeest cost 8: a: 10 stucken
van achten, muijlesels sijnder seer weijnich, een
Eesel 3: 4: a: 5 stucken van achten, een varcken t:
a: 5 stucken van achten, een geijdt en bock 5 enkele
doch de sommige 6 reals
reaal, een sloop 5 enkele realen de wol is goet
maer groff, die wol cost de 25 pondt 6 enkele realen
de kaes die daer ind t landt gemaectt wordt cost
2 soldij het pondt, de melck die isser seer
goet ende goetcoop

goet ende goetcoop, de tarw een maet weegende
25 pondt, cost 15 solden, het wittebroodt isser
heel goet, de garst *ende* boeckweydt cost mede
de 25 pondt 10 soldy, de urten, boonen *ende* d'uyue cost
gedt minder, de wijn die geldt de tsuck 20 soldy, ten
diersten 4 sucken die maken een halve barriell *ende*
45 bockalen is mede een halve barriell,
ooly 7 solden het quaerdt *ende* dat weecht 24 onsen,
maer het pondt is ontrent van 15 onsen,
de hoonich het bockael 10 soldy.

Die ooly van Genua die is veel beeter om te
eeten, omdat die boomen gesnoyt worden, doch de
wilde oly is streckelijcker om te branden. De

Genueese olijffboomen geven ordynaris de vierde paerdt meer oly als de wilden.

Die henp isser dier, een enckelde reael ider pondt, ongeheeckelt vlas 10 enckelde realen, het riebier voor 25 pondt, het lijnsaet 16 à 17 pondt dertich soldy ten diersten, anders 20 à 22 solden, het henpsaet 12 riebier geeft van uitgaen op Genua 8 enckelde reealen.

Het weyen van een sloop 10 soldy jaers, het weyen van een oss ofte koe 3 enckelde reealen in 't jaer, van een paerdt, eesel ofte varcken geeft men niet met d'allen, wandt meest alle de bossen behooren de reepublyck toe, wandt daer meenichte van akernooten sijn.

Het ossen- *ende* koye- *ende* sloopenvlees, dat soo op de geberchten als in de weyden geweydt is, geldt het pondt een soldy, maer tot Bastya gelttet 16 dinnerus alle drie al even dier, maer het calfsvlees geldt 2 soldy het pondt, dan is 't op sijn dierst, het varckenvlees 30 dinnerus het pondt.

Patrijsen 2 à 3 soldys, tortelduiffjes een soldt, endt vogels 2 à 3 soldy naer de tijt van 'dt jaer *ende* naerdats groodt ofte kleyn sijn, macke duiven en sijn der nu niet heel veel, een leevende faysandt cost 5 realen, maar doot sijnde niet meer als 12 soldy, valcken, castoorn, bonte *ende* swarte crayen *ende* voorts alderleye soorten van gevoogelten, vint mer seer veel, soowel landt- als watervoogelen, oock een seer groote meenichte reygers in de moorassen, coonijnen seer weynich, hasen seer schoon

hasen seer schoon *ende* dat in seer grooten oovervloet. In de bossen *ende* verwilderde landen sijn seer grooten meenichte wilde varckes, harten *ende* hinnen, vossen *ende* al diergelijcke dieren sijnder in groote quantityt; een eygelijcke die wil mag vrij jagen *ende* meede doen dat hem belieft.

Voorders soo worden ons oock onderrecht aengaende van arbeidtsluyden. Een man die op een dachhuer werckt die windt 12 soldij, hetsij wat werck dat hij doet; een vrou die windt daechs met spinnen off met ander werck 4 soldijs daechs. Sij spinnen oock heel goet garen, alsoo wel als in Nederlant. Soudt oock schoone webben connen maken. Maer dese onderrechinge *ende* alles wel verstaen

hebbende soo heeft [***] ons laten
nooden *ende* de eer gedaen mijn *ende* mijn soon aen sijn
tafel gesedt, ende seer treffelijck ende vriendelijck
getracteert, hebbende oover de tafel veel soetedij
coersen aengaende het eijlandt, *ende* ons vriendelijck
biddende dat men het werck soo haest als mooge-
lijck waer in 't werck soude stellen ende dat hij ons
beloofde de handt te bieden soo veel als in hem,
waer naer de maeltijt soo bedanckte wij sijn
excelencye van alle *ende* tractemendt dat hij ons
gedaen hadde, ende kussende soo sijn handen naer
landts gebruyk, hebben ons affscheijt genoomen
van sijn excelencye ende sijn hoffgesin, *ende* ver-
sien sijnde van alle noodyge brieven, soo sijn
wij van Bastya des morgens de son een uur
hooch staende, met een bargantijn gevaren. De
schipper *ende* oock alle het volck waren
burgers van Bastya. Wij voeren dicht voorbij
het eijlandt Capraya dat 40 mijltjes van Corcy-
ca leijdt, dat oock de Teeneriffenne reepublyck
toe ~~dat leijt~~ comt. Van dit eijlandt is noch 60 mijlen
tot Lygornie alwaer wij 's avons aryveerden.
Daer hebben wij gevonden een tartaen die met iser
geladen waer uut het eijlandt Elba met de-
selve tartaen. Soo sijn wij des morgens geheel
vroech seijl gegaen met mooy weer *ende* goede
windt. Soo sijn wij 's avons te Genua gecoomen
de klock 9 uren. In somma wij sijn in 2 dagen van
Corcyca over Lygornie tot Geenua gecoomen
[.ootas] ende coomende

[in marge:
[~~de~~.gouverneur
.. den heer **Lasoogna**
gouverneur van
Corsika]

[in marge: Noota]
Coomende van Corsyca ende willende naar Rooma
varen tusschen het eylandt van Elba ende die hoeck van'dt
vaste landt dat is noch al soo reedt om tot
Rooma te coomen als tot Genua hier mede soo
vaerdt wel

[in marge: Noota]

Dat dit eylant soo idel van volck is gij is niet om te verwonderen alsoo dit volck meer geneegen sijn tot en oorlooch als tot bouwerijen. Soo is sulcx dat op Geenua ende op .. oma rooma ende voort meest heel Italya voor geheele compangyne sijn dienende voor soldaten alle geboortich van het eylandt van Corsyca

Alle dese boven genoemde landen ende noch veel meer eer als hier wel ... geschrevene staen die meest al onbebout leggen die meest ...eel de Republyck toe behooren daer .. goede octroy van is

dit eylandt is ruim 30 hoochduytse mijlen langs ende 13 hoochduytse mijlen breet va..t

Translaet uyt het Italiaans

Doorluchtige Heeren

Alsoo van wegen den Ed: Nicolaas Cornelissen de Witte vande stadt Alckmaer in Hollandt voorgesteld is gelijk hij voorstelt dat hij in compagye van andere sijnen geassocieerden kan int werck stellen veelen dingen vande welcke groot voordeel soude koomen voor den doorluchtige Republycke int rijck van Corsica. Ende alsoo hij twijffelde nae dat hij sijn desseyn soude geopenbaert hebben ende daervan de effecten gesien weesen, dat andere deselve souden moogen bij de hand nemen tot seer groot nadeel van hem Nycolaes ende sijne geassocieerde insonderheyt als hij de nodige kosten soude gedaen hebben ende de arbeyt ende moyten ten dien eynde uytge staen. Soo versochten hij daeromme mitsgaders sijne geassocieerden omme gerecompenseert te worden vande doorluchtige Republycke met sekere gratie ende particulier privilegie daeromme geleth sijnde opde saken die hij voerslaet omme int werck te stellen dewelcke sijn dese, Namelicken dat hij int rijck van Corsica brengen sal een offte meer colonien van huysluyden, handwerckx luyden ende andere uytheemsche alle catholyckenn luyden die alsoo bequaem sullen sijn omme op de bergen ende heuvelen te woonen als op het vlacke land tot het getal van hondert hollandsche ende neederlandsche huysgesinnen. Sijnde ieder huysgesin ten minsten van drie personen, dewelcke

eevenwel niet alle op een reyse sullen connen gebracht worden. Insonderheyt van die contreyen alwaer door de oorlogen ende andere inconuenienten die nu tentijde voorvallen dagelijckx persoonen ende geheele huysgesinnen koomen gedwongen haer vaderlandt te verlaten ende haer in andere landen begeeven alwaer sij gevaer lopen Alsoo daer geen vrije oeffeninge is vande catholycke religie dat sij daer van sullen vervreemden ende haeren zielen verliesen. Welcke huysgesinnen oock bequaem sullen weesen omme in te voeren de maniere omme te benificeeren, te verbeeteren, toe te maken ende te bouwen

bouwen de landen velden ende heuvelkens aende voeten van de bergen in sulcker wijze datse veel schoonder van beter lucht ende bequamer omme te bewoonen weesen sullen ende oock veel vruchtbaerder, als se nu wel sijn geregeert. Ende gecultyveert sijnde nae het gebruik van desen tijd. Het welcke geschieden sal door gereedschappen ende instrumenten, die int werck gestelt sullen worden verscheyden sijn de van die geene die huydens daechs alhier gebruikct worden, door het reegeren ende bearbeyden van de landen. Op een andere maniere als in dese contreyen tegenwoordelicken in swangh gaet. Door het planten van alderhande soorten van vrucht baren ende andere boomen op de velden ende landen en de door het inbrengen van verscheyden seer nutte soorten van planten boomen ende saden, die huydens daechs in dese contreyen niet niet gewonden worden. Door het soecken ende invoeren van wijngaerden, waer van de wijnen souden moogen in verre landen versonden worden sonder te bederven, het welcke de huydendaegchse wijnen niet en doen, door het inbrengen van veele planten ende saden die vreemd sijn ende in schreeven velden ende landen van verscheyden greppels graften beecken ende wateringen soo wel omme te wateren als Italyen niet gevonden worden ende seer nootsaeckelijck sijn tot het gebruik vande menschen ende andere dieren, door het maken in de beom met schuytkens bequamelijcken tot elckanderen te coomen. Ende door het timmeren op bequamen plaetsen verscheyden sluysen, schutten, molens, dijcken, bruggen ende andere wercken die inde voorschreven landen nu niet en worden gepractyseert ende dewelcke niet alleene nodigh sijn om het water teleyden op te houden ende te loosien tot gemene nut ende dienst ende tot benefycie ende verbetering van de voorschreven landen maer oock omme het invallen der vijanden te beletten behalven halven dat men te verhoopen heeft dat d'eygen inwoonders

vanet eylandt siende alle de voorschreven manieren sich daer
nae oock sullen schicken ende soecken de hand aent werck
geslaen, sulcx dat het gansche rijck oovervloedigh
genoech weesen sal, het welcke strecken sal tot seer
groot profijct van de doorluchtige Republycken.
De voorschreven saden, boomen, planten, wijngaerden van welcke
eenige van verre sullen gebracht worden, salmen bij
duysenden

[1 blad transcriptie ontbreekt]

Nicolaes ende sijne ge-associeerde met uytshuytinge van
alle anderen, welcke tijd, naer advenant van 't nut *ende* prou-
fijct dat de doorluchtige republycke daer van sal getrocken
hebben, sal kunnen verlenght worden tot voordeel van de
voors. inwoonders voor noch andere dertich jaren ofte
voor soo veel meerder off minder tijds als het de doorluch-
tichte coleegien goedduncken sal.

Dat van het proufijct het welcke de doorluchtige repu-
blycke uyt de saken bij Nicolaes voors. ende sijne compa-
gie voorgesteldt ofte noch voor te stellen trecken sal het
tiende deel aen hem voorstelder ende die gene die noemen sal ende sijnen
erven eeuwelicken toegestaen sal worden, uytgenomen nochtans
de gabelen van de incoomende ende uytgaende goederen de wel-
ke niet verstaen en worden onder het voors. proufijct be-
griepen te sijn. (daernaer stont in 't Latijn geschreven:)

L 1639 den derden dach augusti

Den doorluchtigen hartogh, d'uytnemende heeren
gouverneurs ende de wijd beroemde procureurs
van de Serenissime Republycke van Genua, als voor
haar gelesen was de voorschreeven supplycatie *ende* versoek.
Ende sijn oock gehoort hadden, het geene den officiaal
van het doorluchtige Corsica mondelingh ver[co]nt hadde.
Soe hebben sij bij stemmen ge-octroyeert ende octroyeren
den voorschreeven Nicolaes de Witt ende sijnen medegesellen
ende nacomelingen het versochte privilegie voor eenen
tijd *ende* in alles gelijk als booven. Gelijk sij oock den
voors. Nicolaes toestaen het thiende paert van den
proufijcten, die ter saecken voors. aen de Serenissime
Republycke koomen sullen, uytgenoomen de gabelen
van de incoomende *ende* uytgaende goederen ende niet verbo-
den *ende* andere van de welcke in de voors. supplicacy
ende verzoek *ende* voorts in alles gelijk als bij de selven
versocht worden. Was ondertekent

Jobaptista Cardinalii Luca

compagnie = actie

gabellen = belasting (op zout)

serenissima = most serene / doorluchtige. Er waren meerdere staten (o.a Venetië) die serenissima waren.

supplicatie / supplicarie = smeekbede, verzoekschrift

octroyeren = patent verlenen

proufijct = opbrengsten ????????

paert = part

gabellen = belasting (op zout?)

Poincten toegestaenbij de Serenissime

Republycke van Genua aende personen dewelcke handelen omme huijsgesinnen te senden, om het Rijck van Corsica te bewoonen en te cultiveeren.

Volgens ordonnantie vande Doorluchtigen vergaderingen van den derden Augustij 1639.

Dat de nieuwe inwooners haere kinderen en nacomelingen sullen insgelijck gehandelt worden als d'andere meest begunstigende ingeboorne onderdanen. Ende dat sij sullen genieten soo wel int gemeen als int particulier allen de privelegien, rechten, voordelen, vrijscheeden ende immuniteyten die alle d'andere ondersaten vant voorschreven Rijck ende gemeenschap staende onder deheerschappije van Doorluchtige Republijcke tegentwoordelike genieten ofte nae desen sullen genieten.

Dat sij nimmermeer en sullen beswaerdt worden met Eenige soorte van contributie, impost van gabellen off andere lasten op persoonen off goederen, maer dat sij allen lijcken tot erkentnisse vande souvereyniteit vande Doorluchtige Republijcke sullen betalen den gewoonlijcken trijbuit ofte schattinge van twintigh soldij voor iedere haerd, het welcke d'andere inwooners vant voors. rijck betalen, sullen eventuele de Nieuwe inwooners voors., indien daer eenige dringende en sware saecken voorvalt, int geleegetheijd van offensijve wapenen tot schade vande serenissime Repuplike, in gene gebreke blijven omme gelijk als getrouwe en goede ondersaten toe staet te helpen de bescherminge vande selve met sulcke middelen voor te staen, als primapare Directeurs sullen oordelen, dat de macht vande nieuwe inwoonders sal kunnen verdragen. Ende daer en tegens sal de Sereniss. Republijcke in haere particuliere protectie ende

in de marge:Nota
"80 Soldij" doet
48 stuijvers
alyas een
Amst. van
achten

haer beschermen tegens een iegelijck die haer soude willen in eeniger wijze beledigen, beschadigen ofte Moeite aen doen.

Dat sij altijd sullen vrij sijn van alle inquantierungen van soldaten ende van alle andere beswaernissen.

Dat sij geensins en sullen gemolesteert worden om schulden diese gemaect hebben bujten die staet eerse hier gecomen sijn.

Dat die genen, die sullen willen vertrecken toegelaten sal worden omme sulcx vrijlieke te moogen doen ende te gaen met haere goederen daer het haer believen sal.

6. Dat sij

6. Dat sij vrijelicken ende alleenlick en betalende 't gewoonlike uitvoergeld, sijnde twintich soldij per Minar, dat d' andere ingeborene ondersaten betalen, sullen moogen vervoeren waer dat sij willen alle de grainen ende andere vruchten, die sij op haer eygen land sullen versamelt *ende* niet van anderen gecocht hebben, die men in 't voors. rijck niet sal van noden hebben, nochte oock in de stad van Genua ofte haeren stadt. Ende het selve word oock verstaen van de wercken ende manufacturen, die sij door haer konste *ende* wetenschap maken sullen.

7. Dat de doorluchtige Republycke over de bedieninge van de justitie tusschen de nieuwe inwoonders versien sal in sodaniger wijze *ende* maniere die men alderbiquaemst ende best vinden sal, ende nae dat de gelegentheyd in regaerd van de spraecke *ende* costuymen van de natie vereyschen sal. Ende soo veele de policie aengaen, daer van sal voor eerst het bewind wesen bij de societeyt *ende* het collegie van de principale directeurs van 't volck, dewelcke soo danige keuren ende ordonancien maken sullen als sij tot de goede regeringe, ruste *ende* gemeen voordeel van 't nieuwe volck oorbaerlijck oordelen sullen *ende* nodigh dewelcke sullen moeten ge-approveert worden van den doorluchtigen Raed, nae welcke approbatie *ende* gedane publyckacie sal eenen jigelijcken verbonden sijn, omme die t' onderhouden op de peinen daerinne gestelt dewelcke evenwel sullen mogen vermeerderd ofte gereformeert worden van den voors. Raed. Naedat de ervarentheid sal wijsen sulcx te behooren ofte naedat den noot vereyschen sal.

8. Dat het de societeyt van de voors. directeurs sal geoorloft sijn, omme op bequame plaetsen van het district haer toebehoorende, te stellen ovens, herbergen, vleeshallen, suyvelmarckten, vismarckten,

ovens om kalck, pannen *ende* steenen te backen, brouwerijen om bier te brouwen, *ende* molens omme te malen ten dienste vande nieuwe inwonders. Ende het proufijt het volck men trecken sal voor het gebruyck *ende* verhueringhe van deselve, sal bij deselve directeurs geadministreert worden, als een inkoopste van 't gemeen tot hetwelcke deselve geheeliken behooren sullen.

9. Dat het extraordinarise proufijt, hetwelcke door de gelegentheynt van de voors. nieuwe bevolckingen *ende* andere saecken, die daer van dependere, de voors. doorluchtige Republycke sal komen te genieten van deselve insgelijcx

[1 blad transcriptie ontbreekt]

Verclarende de voors. doorluchtige vergaderingen, dat iedereen van de voors. huysgesinnen sooveele landen sal gegeven worden als sij van nooden hebben sullen in een erfpacht die op alle erffgenaemen gaen sal *ende* die tusschen deselve nieuwe inwoonders sal moogen vervreemd worden, sonder eenigh land [.....] te betalen *ende* alleenlicken met het [.....] twintich soldij 's jaers voor ieder huysgesinne.
(Volght in 't latijn)

LXVI^c XXXIX den derden dagh augusti
Gelesen sijnde bij de doorluchtige vergaderingen, *ende* bij deselve oock gehoort sijnde 't gene door den achtbaren president van 't beroemde Officie van Corsica, *ende* bij hetselve Officie voorgesteld is, *ende* de sake nae haere qualiteyt geexamineert sijnde soo sijn alle de voors. articulen geaprobeert *ende* sijn toegestaen goet gevonden *ende* gearesteert in alles *ende* overal gelijk in deselve *ende* ieder vandien respective gelesen wordt *ende* geschreven stond, bij stemmen van deselve vergaderinge, een alleen daertegensijnde. Onderstond

Jobaptista Cardinlis *secretaris*

Uut den prinsepale geschreven *ende* gecolacioneert *ende* bevonden van woordt tot woordt te accorderen